

ATT LÄRA IN UTE BLADET

NR 4/22
ÅRGÅNG 36

NATURSKOLEFÖRENINGEN

UNDERVISNING UTOMHUS

- LÄRARNAS BERÄTTELSE

ATT
LÄRA IN
UTE

Naturskoleföreningen

NATURSKOLEFÖRENINGEN

är en intresseförening för människor som arbetar med utomhuspedagogik. Vi arbetar för en idé; att lära in ute.

Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskapen om naturen börjar i naturen!

MEDLEMSSKAP

Enskilda personer och organisationer är välkomna som medlemmar. Medlemmar får ATT LÄRA IN UTE-BLADET, som utkommer med fyra nummer per år, via mail i form av en PDF-fil.

ÅRSAVGIFT

- enskilda medlemmar 220 kr
 - organisationer/institutioner 520 kr
 - naturskolor 1000 kr
- Anmäl dig på föreningens postgiro 493 33 84 - 2.
Uppge namn, adress, telefon och email-adress.

ADRESS

Naturskoleföreningen
c/o Katarina Larsson
Sättravägen 21
819 30 Skärplinge

HEMSIDA

www.naturskola.se

ATT LÄRA IN UTE-BLADET

Naturskoleföreningens medlemstidskrift. Utkommer med fyra nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Anna Ekblad

REDAKTÖR

Robert Lättman-Masch

ADRESS

ATT LÄRA IN UTE-BLADET
c/o Robert Lättman-Masch
Sköndalsvägen 2
148 30 Ösmo
Tel. 08-520 73708
robert.lattman-masch@nynashamn.se

ANNONSER

Helsida 1500 kr, halv 800 kr,
kvarts 400 kr

MANUSSTOPP

Nr 1/23 1 februari

FRAMSIDA

Foto: Naturskolan i Lund
och Erik Olsson

UPPLAGA

Digital till medlemmar

STYRELSEN

kan Du vända Dig till om Du vill veta mer om föreningen eller har någon idé som Du vill framföra. Kontakta Naturskoleförening: styrelse@naturskola.se, Tel: 070-221990

ORDFÖRANDE

Anna Ekblad
anna.ekblad@naturskola.se

VICE ORDFÖRANDE

Johan Agås
johan.agas@naturskola.se

KASSÖR

Jenny Carlsson
jenny.carlsson@naturskola.se

LEDAMÖTER

Pia Bäckman
pia.backman@naturskola.se

Birgitta Sähke
birgitta.saihke@naturskola.se

Andrea Gök
andrea.gook@naturskola.se

Patrik Swede
patrik.swede@naturskola.se

Magdalena Rehnberg
magdalena.rehnberg@naturskola.se

Johan Lindell
johan.lindell@naturskola.se

REDAKTÖR OCH FORMGIVARE

ATT LÄRA IN UTE-BLADET
Robert Lättman-Masch 08-520 73708

WEB-ANSVARIG

webb@naturskola.se

INFORMATIONSMATERIAL

Naturskoleföreningen har material till mässor, föreläsningar och utställningar. Behöver du informationsfolder, låna föreningens Power Point eller Roll up, köpa tygmärke med Naturskoleföreningens logo kontakta Linda Sporrang på tel 076-5692858.

TILL ALLA SKRIBENTER

Vi är tacksamma om Du hjälper oss med några enkla saker när Du skriver i ATT LÄRA IN UTE -BLADET:

- Dela upp texten i mellanrubriker.
 - Skriv gärna bildtexter.
- Bifoga illustrationer eller foton med hög upplösning.
 - Skicka en ren fil där Du sparat texten i Word i typsnitt Times new roman 10 p utan inslag av layout, tabeller eller andra finesser som finns i textprogrammet. Skicka också gärna en fil där det framgår var bilderna passar i förhållande till texten.
- Skicka text och bilder till:

robert.lattman-masch@nynashamn.se

ATT LÄRA IN
UTE
BLADET
2024

Föreningsida.....	2
Ledare.....	3
Broholmskolan.....	4
Satsning på utomhuspedagogik.....	7
Hur få all personal delaktig?.....	9
Rots skola nära naturen.....	11
Kroppen utifrån och in.....	13
Ute en vanlig skoldag.....	15
Lillkyrkaskolans skolgård.....	17
När Naturskolan i Lund föddes.....	18
HUT och NO som profil.....	21
Vad är viktigt på riktigt?.....	23

Ansvar för innehåll i detta nummer:
redaktionen

Naturskolan 40 år!

Det var på Söderåsen det hela startade 1982 och i nuläget är vi ett 90-tal naturskolor spridda över landet. Naturskolorna jobbar på olika sätt, men målet är för oss alla att barn och elever ska ha rätt till naturkontakt under hela sin förskole- och skoltid. Vi som arbetar på naturskolor fortbildar och handleder lärare, erbjuder workshops, skriver handledningar och utvecklar utemiljöer för att öka kunskapen och möjligheterna för skolor och förskolor att bedriva utomhusundervisning. Läs och njut av jubileumbladets olika artiklar om erfarenheter av att arbeta utomhus. De har skrivits av dem som möter barnen och eleverna dagligen ute på skolor och förskolor. Det är ju detta som gör 40-årsjubileet värt att fira, att barn och elever inte bara möter naturskolan en gång per år, utan att de också får lära in ute året runt på sin egen skola eller förskola.

Mina tankar efter att ha njutit av alla kloka och spännande artiklar: Pinnar, pinnar, pinnar! Finns det något mer fantasieggande? Och dessutom gratis... Allt material i naturen som vi kan använda oss av i vår undervisning är oftast väldigt inspirerande och inkluderande. Det finns inga givna regler för hur en sten eller ett blad ska användas, varje barn och elev kan själva bestämma utan att det blir fel.

Det handlar inte heller om att det bara är de yngre barnen och eleverna som har nytta av utomhusundervisning och naturen utan alla åldrar kan nyttja löst material som vi hittar på och kring skolgården, i parken eller i skogen. Det handlar om att vi som pedagoger kan se fördelar även för våra äldre elever, de behöver också få njuta av att vara ute, stärka sin naturkontakt och lära sig må bra i naturen. Alla, oavsett ålder, uppskattar att få sitta runt en eld och titta in i flammorna, känna värmen, fundera lite och kanske tillaga den gemensamma måltiden över glöden.

Dessutom ger elden möjlighet att undervisa ämnesövergripande och jag är övertygad om att elden kan kopplas till ALLA ämnen i skolan.

Första tankarna går kanske till kemi, hemkunskap och teknik men tänk vad viktig elden är i många religioner, som inspiration till musikstycken, dikter och romaner. Självklart kan även andra aktiviteter vara ämnesövergripande, det gäller att börja tänka i dessa banor för att få syn på fördelarna med utomhuspedagogik, både för inläring och hälsa.

Varför är det då så ofta att de äldre eleverna får mindre tid, eller ingen alls, utomhus när det egentligen borde vara mycket lättare att ta ut de äldre eleverna än de yngre? Högstadiel elever behöver också en varierad undervisning. De klarar att ta hand om sig själva på ett helt annat sätt än de yngre och klarar dessutom av att ta sig längre sträckor, till och med på cykel. Dags att tänka om. Ge mer utomhuspedagogik till våra högstadie- och gymnasieelever!

För att utomhusundervisningen ska fungera, oavsett ålder, gäller det att jobba med långsiktighet, likvärdighet och samarbete inom personalgruppen. Men det gäller även att få stöd från skolledning, att informera föräldrar och få en kontinuerlig och adekvat fortbildning. Vi behöver hjälpa pedagogerna att ta undervisningen ut från skolans klassrum, visa att pedagogik inte behöver stannar innanför väggarna. Här kan vi naturskolor verkligen hjälpa till med vår långa erfarenhet och breda kunskap. Vi har dessutom tillgång till ett stort internationellt nätverk, både med forskare och med andra naturskolor vilket både kan inspirera oss själva, skolor och förskolor till att utveckla arbetet med utomhuspedagogik. Alltså:

Gå ut

- med alla barn och elever
- oavsett ålder eller bakgrund
- lek, lär och ha roligt med alla sinnen
- året runt!

ANNA EKBLAD
ORDFÖRANDE NATURSKOLEFÖRENINGEN

Broholmskolan

- med utomhuspedagogik som en del av profilen

Broholmskolan är en fristående skola med 360 elever som ligger i Lidköpings kommun. Den startades 2003 av en grupp lärare som ville satsa på en skola med inriktning på miljö och hälsa. Att en del av undervisningen skulle vara utomhus var självklart redan från start, därför har skolan haft en utomhuspedagog som varit med eleverna ute på längre pass i skogen.

All undervisning som sker utomhus är kopplad till ämnen i skolan och läroplanen. De moment som passar att göra utomhus i olika ämnen planeras in på utomhustiden, där är det lättare att använda alla sinnen i de upplevelser och den inläring som sker. Ute finns större ytor och ljud blir inte störande på samma sätt som inomhus. De flesta ämnen finns med utomhus, men NO-ämnet är naturligtvis mer förekommande. Det passar lika bra att starta upp ett arbetsområde som att avsluta eller arbeta med något mitt i ett arbetsområde. Det är bara fantasin som sätter gränser för vad man kan göra utomhus.

Utomhus i alla väder

Vi förbereder föräldrar redan vid första informationstillfället, innan eleverna börjat f-klass, på att barnen kommer att vara ute mycket. Vid informationsträffen inför skolstart finns utomhuspedagogen med och berättar hur det fungerar när barnen är ute. Vi informerar om bra kläder, vad vi jobbar med när vi är ute

och ger också barnen uppdrag över sommaren att träna på toalettbesök utomhus. Vi är också tydliga med att vi är ute i alla väder och väldigt sällan ställer in utomhusundervisningen. Visst händer det då och då att vädret kan ändra planen för vad man skulle göra på utomhuslektionen och då är det viktigt att ha en plan B eller att byta innehåll med en annan veckas innehåll. Att väder kan ställa till det är något man måste vara förberedd på, men då gäller det att vara flexibel och försöka ta vara på situationen och göra det som passar bäst. Det kan till exempel vara att leta spår eller att undersöka aggregationsformer för vatten den dagen det snöat.

Basplatsen

Skolan har en basplats i skogen, där finns ett vindskydd och en eldstad. På Broholmskolan får eleverna cykla till basplatsen från åk 2. Att ta sig till sin plats i skogen antingen man går eller cyklar tar av lektionstid, därför gäller det att hitta rutiner och använda förflyttningstiden till olika

inlärningsmoment. Förflyttningen är också ett bra tillfälle till fysisk aktivitet. De yngre eleverna använder basplatsen ungefär en gång i månaden, eftersom det är lite långt att gå dit varje vecka. Då kan man bli många på basplatsen och det som är bra är ju att skogen är stor! Alla får plats. Vid dessa tillfällen kan man också passa på att jobba över åldersgränser. F-klass och åk 1 har också andra platser i skogen som de är bekanta med och som ligger närmare skolan. Att barnen får lära känna platser i skogen som de blir trygga i och tycker om att vara på är bra när man ska ha undervisning. Det blir en välkänd plats där man har rast och lektion precis som inomhus. Innehållet i utomhusundervisningen är aldrig något lösryckt eller en happening utan har förberetts innan och efterarbetas i skolan.

Förutsättningar

Det finns låncyklar på skolan liksom lånekläder för eleverna. Ibland kan det ta en stund innan gruppen kan

cykla iväg, innan stövlar och överdrag är på. Undervisningsmaterial som tillhör skogen är samlat på ett ställe och det finns även en eldriven cykel med en cykelkärra att transportera saker med. Utomhusundervisning består inte bara av schemalagd tid utan kan även vara kortare stunder som en start eller avslutning på en lektion och då är skolgården en använd plats. Promenader med olika "walk and talk" görs i skolans närmiljö och fritids har en eftermiddag per vecka förlagd i skogen. En av årets två temaredovisningar för föräldrar görs i skogen kring vår basplats.

Lägerskola

En gång per år har skolan lägerskola. Under en vecka turas klasser om att sova över och alla elever från åk 2 sover över en natt i någon av skolans åtta tältkåtor. Eleverna är både tillsammans med sin egen klass och med andra årskurser. Ofta jobbas det med ett aktuellt tema på lägerskolorna.

"Skogen" på schemat. Alla elever från F-klass till åk 5 har en halvdag/vecka schemalagd uteundervisning. Elever i åk 6-9 kan välja Friluftsliv som tillval vilket utgör ett trettimmarspass varannan vecka. Tiden som tas till uteundervisning ryms i timplanen för "Elevens val" och "Skolans val". Utöver den schemalagda tiden för uteundervisning så har varje lärare ansvar för att vid planering av undervisning alltid ställa sig frågan om vilka moment som passar att göra utomhus. För att detta ska fungera ansvarar utomhuspedagogen för planering av uteundervisningen tillsammans med pedagogerna. Att det finns en utomhuspedagog som kan förbereda mycket och ta hand om "skogensaker" när man kommer hem gör det lättare för lärare att jobba utomhus. Alla pedagoger på Broholmskolan ges förutsättningar för att kunna vistas ute dels genom att de får arbetskläder för utomhusverksamhet och dels genom kontinuerlig fortbildning i uteundervisning. Genom åren har vi märkt att det är viktigt att tidigt få med nyanställd personal och därför får de redan första året schemalagd "Skogen"-tid tillsammans med erfarna pedagoger.

Högstadiet

Utomhusundervisningen för äldre elever rullar på en förmiddag var fjärde vecka, då ämneslärare med stöd av utomhuspedagogen håller i undervisningen. Att utomhuspedagogiken är en del av all undervisning gör att det aldrig blir konstigt eller besvärligt att gå ut, inte ens på högstadiet. Naturligtvis finns de elever som tycker det är jobbigt att ta sig ut. Men även tonåringar tycker det är mysigt kring en eld, att äta sin matsäck och få värma mackorna över elden när det är rast.

genomsyra verksamheten är det viktigt att skolledningen har det högt på agendan. På Broholmskolan jobbar skolledningen aktivt med att uteundervisningen ska uppfattas som ett viktigt inslag i lärandet genom att det är en del i det systematiska kvalitetsarbetet, genom att ge utrymme för kontinuerlig fortbildning och genom att fysiskt delta i uteundervisningen vid olika tillfällen. Vi har haft uteundervisning som en del i vår profil från start ht 2003 och det vi har lärt oss är att vi hela tiden aktivt måste jobba med att bibehålla synen på att uteundervisning är viktigt för elevens lärande.

Organisation och schema

Sedan vår start 2003 har vi haft

Skolledningen

För att få uteundervisningen att

TEXT: MARIE PILFALK, SKOLCHEF
 OCH KERSTIN HESSLE, UTOMHUSPEDAGOG
 FOTO: KERSTIN HESSLE

Kan en gemensam satsning på utomhuspedagogik ge resultat?

Ramlösa har en lång historisk tradition att arbeta med hälsa och på Brunnsarksskolan fortsätter denna tradition med hälsoprofilering där utomhuspedagogik numera ingår i den ordinarie undervisningen. Brunnsarksskolan är en f-5 skola som ligger på gränsen till Ramlösa brunnsark, med mycket historik och en fantastisk natur runt knuten.

BAKGRUND

Tankarna kring utomhuspedagogisk undervisning uppkom genom ett gemensamt visionsarbete som startade 2018 när rektor Patrik Persson tog över ansvaret för skolan. Brunnsarksskolan hade sedan en tid tillbaka haft en turbulent period med ledningsbyte, stor omsättning personal och elever som inte upplevde sig trygga i skolan.

Resultatet av visionsarbetet var att all personal nu skulle få en samsyn kring skolans identitet och gemensamma mål framåt. Som

en del i detta arbete skapades en nulägesanalys i syfte att identifiera skolans utvecklingsområden. Här framkom det att personalen på skolan ville nyttja parken och dess miljöer mer under skoldagen.

- När vi väl hade bestämt oss för att använda våra närmiljöer i större utsträckning under skoldagen insåg vi rätt snabbt att vi var i behov av externt stöd. Vi som arbetar i Helsingborgs stad har den stora förmånen att ha tillgång till två naturskolor samt kunnig personal

som kan stötta i utomhuspedagogik genom stadens pedagogiska nav, Pedagogiskt center, säger Michael Thelin Möller, biträdande rektor på Brunnsarksskolan.

UTVECKLINGSARBETET

Skolans ledning anordnade tillsammans med Pedagogiskt center tre inspirationsträffar våren 2021 kring utomhuspedagogik. Under dessa träffar fick all personal möjlighet att testa olika övningar i olika ämnen, problematisera undervisningen men även påbörja en handlingsplan.

- Arbetet började med en gemensam föreläsning om vad utomhuspedagogik innebär. Därefter arbetade vi med praktiska utomhusaktiviteter i skolans närhet och kopplade dessa till de historiska konstverk som finns i Brunnsarken. Alla aktiviteter kopplade vi till läroplanen och det blev många diskussioner om vilka förmågor och centralt innehåll som aktiviteterna tog upp, säger Cecilia Sörensson, projektledare på Pedagogiskt Center.

Nästa steg var att skapa en handlingsplan där man satte upp vilka effekter och resultat man

ville se på kort- respektive lång sikt på Brunnsarksskolan. Denna handlingsplan bidrog all personal med att ta fram och den beskriver var skolan ska vara om 1 år respektive 3 år.

Hittills har arbetet resulterat i följande:

- Schemalagda utomhuspedagogiska pass
- Utomhuspedagogiska konferenser
- Utomhusklassrum
- Utomhuspedagogiskt förvaringsrum
- Systematisk utvärdering av undervisningsformen med all personal

VAD HAR NI STÖTT PÅ UNDER ARBETETS GÅNG?

- I alla utvecklingsarbeten stöter man såklart på en del svårigheter. Det vi har sett och lärt oss är att det är bättre att ta små steg i taget, inte ha så bråttom, utan att börja med att ta ut eleverna på skolgården och sedan göra en progression utifrån vad eleverna klarar av, säger Michael.

- Att vi har skyndat långsamt tror vi också är en av de faktorer som gör att vi kommit så pass långt som vi hittills gjort, fortsätter Michael.

- Men vår stora framgångsfaktor har varit att all personal har varit delaktiga i arbetet med att ta fram vilka mål vi vill ha på Brunnsarksskolan, tillsammans med mig själv och personal från Pedagogiskt center. Det har bidragit till en bra dela-kultur på skolan, vilket har lett till att kollegor inspirerats av varandra och i sin tur skapat en vi-känsla, säger Michael

VILKA RESULTAT AV INSATSEN HAR NI SETT SÅ HÄR LÅNGT?

Forskning visar att inslag av undervisning i kombination med utomhusvistelse genererar en rad positiva effekter på elevers lärande, koncentration, hälsa, fysiska aktivitet och deras personliga och sociala utveckling.

- Pedagogerna på Brunnsarksskolan upplever att utomhuspedagogik är en bra metod för kunskapsinhämtning och som kan tillämpas på skolans samtliga ämnen. De tycker redan att de ser att det blivit mer lustfyllt för eleverna. De ser också att samarbetet mellan eleverna har blivit bättre, säger Michael.

Den 14 till 15 juni 2022 presenterade vi vårt arbete kring vår hälsoprofil på Rethink education H22 där vi berättade om vår resa från vision till handling. Vi deltog även i workshop tillsammans med Pedagogiskt center kring utomhuspedagogik för att

inspirera andra skolor och kollegor att göra en liknande resa som vi gjort.

TEXT: CECILIA SÖRENSON,
MICHAEL THELIN MÖLLER
OCH ALEXANDRA ANDERSSON
FOTO: CECILIA SÖRENSON OCH
KOMMUNIKATION OCH MARKNAD (HGB)

Hur man får all personal delaktig i uteverksamheten? – något Sverkerskolans fritids lyckats med

Sverkerskolan är en gammal finskola från början av 1900-talet. Den ligger centralt i Uppsala. Där går över 800 elever i årskurs F-9. Närmsta skogen ligger en dryg kilometer bort, men det finns gott om parker. På Sverkerskolan har utelektioner länge varit en självklar del av skolveckan.

Jag besöker F-3-huset där jag träffar tre fritidspedagoger och en hälsopedagog, Klara, Angela, Karin och Erik. De har jobbat på skolan från ett till 30 år. De är en del av det team som jobbar med utelektioner i årskurs F-2. Fritidspedagogerna på skolan arbetar som regel heltid och ansvarar förutom för utelektionerna även för lektioner i bild, idrott, SO mm.

Ute varje vecka

Alla klasser i årskurs F-2 är ute 1,5 timme i veckan. Grovplaneringen görs terminsvis och följer läroplanen och det barnen i övrigt arbetar med i skolan. Ofta förstärker man innehållet i matematik, språk, NO och SO med praktiska lektioner ute. Att arbeta med skolans värdegrund och att alla

barn i årskursen lär känna varandra är andra viktiga delar som lyfts fram. Samspelet mellan inne och ute är viktigt. Det ska hänga ihop, bli en helhet för barnen. Ju mer barnen kan desto fler bra frågor kommer de med. En del av dessa frågor slussas vidare till lärarna för att bearbetas vidare.

Konkreta exempel

Ett tydligt exempel på styrkan med utomhuspedagogik var när barnen jobbade med människokroppen. Ute fick de i uppgift att bygga en bild av hur de själva såg ut inuti med naturmaterial. Det blev mycket åskådligt med hjärta, hjärna, lungor, njurar, tarmar och andra organ. Att barnen fick samarbeta i mindre grupper gjorde att de lärde av varandra. Och som en liten konstutställning blev det! Ett bra sätt att göra det lättare att minnas.

Andra exempel är att arbeta med lägesorden med hela kroppen, forma bokstäver med naturmaterial eller kroppen, arbeta med sammansatta ord – först para ihop två bilder, sedan leta efter det föremålet. Praktisk matematik kan handla om att bygga geometriska former, mäta eller leka mattelekar för att träna taluppfattning, multiplikation, hälften/dubbelt eller

annat. Eller en stadsvandring för att titta på broar, och sedan bygga egna.

En viktig aspekt av utelektionerna är att alla barn i årskursen lär känna varandra. På väg till och från parken delas barnen in i par av pedagogerna och får en fråga att diskutera, – Vad gör dig glad? – Finns det något ni båda tycker om att göra? etc.

Ofta blir det ändringar i planeringen. Det kan bero på väder, att något nytt kommit upp eller att barnens lärare önskar något speciellt. Våldigt få gånger har lektionerna ställts in. Då har det handlat om att barnen inte har adekvata kläder.

Fördelar ute

När jag frågar vad man vinner på att jobba ute blir listan också lång. Någon ser det som slöseri med tid att jobba inne. Ute har eleverna en helt annan inställning till lektionerna, alla är med. Könrollerna blir annorlunda ute, inte lika uppdelade som inne. Det blir nya constellationer mellan eleverna, de umgås med andra än vad de gör på skolan. Det sociala samspelet fungerar bättre. Många barn klarar saker ute som hade varit jobbiga inne. De rör sig, mår bra och samarbetar. Barn lär sig på olika sätt, ju fler sätt skolan kan erbjuda desto bättre.

Svårigheter

När jag frågar om svårigheter blir listan kortare. Ett problem är att det kan vara svårt att göra sig hörd i stadsmiljön. Trafiken och andra människor låter. Det har de löst med att ha med sig en enkel högtalarutrustning som gör att den som talar hörs bättre. Tiden är också ett problem, 90 minuter räcker inte för att gå till skogen, som man ofta gjorde förr. Då blir tiden där för kort. Nu är det på lov dagar man passar på att gå till skogen.

Delaktighet

En sak som imponerar på denna skola är att alla är delaktiga

i uteverksamheten. Det är inget som står och faller med en eller två eldsjälar. När jag frågar hur de lyckats med det berättar de två senast anställda att frågan om hur de ställde sig till utelektioner kom upp redan på deras anställningsintervju. Att rektorn är positiv är en förutsättning. Det är hon som ser till att det fungerar schematekniskt och att det avsätts tid till planering. Man är stolt över sina utelektioner på Sverkerskolan. Med rätta!

TEXT: KAJSA MOLANDER
F.D. UPPLANDSSTIFTELSENS NATURSKOLA
FOTO: ERIK OLSSON

Vårfruskolan har en skolträdgård med odling och biodling på ett koloniområde i Lund

Vi kopplar arbetet i skolträdgården till många av skolans ämnen. I skolträdgården kan vi konkretisera målen i läroplanen. Det är lättare att förklara de olika begreppen när man kan se känna, smaka och lukta. I NO kompletterar vi artkunskapen i klassrummet till lektioner i skolträdgården. De globala målen arbetas det både teoretiskt med i klassrum och praktiskt på kolonin. Det är mycket lättare att få en förståelse för dem när man arbetar praktiskt med dem. Ekosystem exempelvis är så mycket lättare att påvisa och förklara ute i naturen.

Effekter av uteundervisning?

I skolträdgården skapas ett annat lugn och intresse. Många elever som

inte trivs i lektionsalen hittar en annan motivation och nyfikenhet här. Det sprider sig vidare till övrig undervisning också. Eleverna får en djupare förståelse och förtrogenhet när de får köra fingrarna i myllan. Att få upplevelser i undervisningen är nog så viktigt. Biodlingen på kolonin är också en central del i undervisningen där de får lära sig teoretiskt om bin och praktisera biodling från vinter till sommar.

Utbildning från Naturskyddsföreningen och Naturskolan i Lund är framgångsfaktorer i arbetet.

Svårigheter

Det tar tid att sköta och ha hand om en skolträdgård. Det gäller att vara engagerad, vilja jobba hårt och att pedagogen har ett genuint intresse och kunskap i odling och utepedagogik.

Det är en yta på ca 150 m² för hela skolan att sköta. Därför kan inte alla elever på skolan ha hand om den, utan 4:or har ansvaret för den. Vi är för närvarande för få pedagoger som sköter om den.

Organisation

4:or sköter om den och har det schemalagt en gång/vecka/klass i ca

40 min. En pedagog har ca 2 timmar i veckan för att sköta allt.

Skolledarens roll

Det gäller att ha fullt stöd i från skolledarna. De vill att den ska fungera och utvecklas. Man tittar på de danska skolehaver och har en ambition att vår skolträdgård ska närma sig danskarnas. Skolledarna stöttar personalen genom att man får gå utepedagogiska kurser.

TEXT OCH FOTO: PATRIK BARK
VÅRFRUSKOLAN

Rots skola

- en skola nära naturen

Rots skola rymmer klasserna f-6. Skolan har ett vackert läge med stor skolgård invid Österdalälven med skog runt om och en liten tjärn i skolans omedelbara närhet. Här finns även en slogbod vid älvens strand med möjlighet till eldning och grillning. På skolgården finns även en stor paviljong, Palatset, där klasser kan samlas ute för att ha lektioner eller samlingar inför och efter olika uppdrag. Skolan har även nära till längre vandringar i närområdet. Denna miljö möjliggör att vi kan använda oss av mycket utomhuspedagogik.

Lågstadiet

Lågstadiet har vad vi kallar "Skogis", en förmiddag i skogen med olika utomhuspedagogiska aktiviteter. För varje tillfälle finns ett tema till exempel allemansrätten, Hitta vilse eller något annat tema som knyter an till det vi arbetar med för tillfället. Vi går då från skolan till en plats en bit bort längs älven. På vägen finns en tipspromenad med frågor kring dagens tema. Väl

framme finns förfriskningar i form av frukt, blåbärssoppa eller liknande och en möjlighet att samlas kring elden för en stunds social samvaro. Sen leker vi några lekar tillsammans i grupper innan eleverna får besöka olika stationer som lärarna förberett såsom NO-stubben, SO-stenen,

svenska-tallen och matte-stubben. På stationerna får eleverna göra utomhuspedagogiska övningar i de olika ämnena, både enskilt och i grupp. Förskoleklass och åk I är även ute en timme i veckan och gör olika övningar i samarbete med fritids.

Mellanstadiet

På mellanstadiet arbetar man bland annat med vatten, eleverna får häva småkryp i tjärnen och ta reda på mer om dem. Detta knyts till ekosystemet och djurens olika utvecklingsfaser, livsmiljöer med mera. Småkrypen kan även användas i berättelser där de personifieras och används som karaktärer. Vi delar varje år ut Lilla nobelpriset i litteratur på skolan och då får eleverna skriva berättelser med olika teman där detta kan vara ett.

Vidare används 36-leken och andra övningar i olika ämnen till exempel matematik, engelska, NO och teknik, som ett komplement

till undervisningen inne. Idrotten samarbetar även med matematiken och geografin vid till exempel friidrottsträning och orientering.

Andra aktiviteter

Åk 5 har även ett vattenprojekt i en bäck, vars syfte är att återställa miljöer för fiskar så att de kan fortplanta sig. Detta arbete knyts ihop av arbete både ute, på plats och inne. Skolan har även en Rotklassiker som innebär att alla elever varje år ska cykla, simma, springa samt åka skidor vissa sträckor, som är olika för varje årskurs. Vi springer Skoljoggen, simmar sex tillfällen per läsår, åker skidor i Vasaloppsspåret samt cyklar. De yngre cyklar på Montzabanan där de även får göra olika tekniska övningar med cykeln samt lära sig lite om trafiken. De äldre cyklar längre sträckor ut i naturen och får lära sig mer om trafikvett.

Utedagar för hela skolan

Skolan har flera utedagar varje läsår då vi bland annat går hälsovandring, åker skridskor och skidor samt fiskar på sjön och går till skogen. Vi genomför olika utomhuspedagogiska övningar och lagar mat gemensamt över öppen

eld på olika sätt, i muurikka, stekpanna, grillar, kokar osv. Dessa dagar arbetar eleverna ofta i tvärgrupper, både f-3, 4-6 samt f-6. De äldre eleverna får ansvara för de yngre och de växer med uppgiften.

En stor del av läsåret har eleverna idrott utomhus i våra fantastiska omgivningar.

Planering och ledning

Vi börjar läsåret med att planera in våra utedagar över hela året. Vi tänker

även på att planera för att lågstadiet har idrott samma förmiddag för att vi då ska kunna ha Skogis och få med idrottsläraren.

Vi har en stöttande, peppande rektor som uppmuntrar oss till att nyttja våra omgivningar till utomhuspedagogik som ett led i att aktivera barnen för att de ska orka hela skoldagen.

Röris

Vi startar även två dagar varje vecka med Röris. Då är hela skolan ute samtidigt i 20 minuter och rör på sig. Vi har en Rörisgrupp som styr upp aktiviteterna för Röris så att innehållet varierar och byts ut med jämna mellanrum. Under kommande läsår ska vi utöka Röristiden med två tillfällen till då vi sett att eleverna blir piggare och orkar mer när de fått röra på sig en stund.

Vi har även ett aktivt miljöråd, som planerar aktiviteter utifrån Grön Flagg med mycket fokus på utomhusverksamhet.

Samtliga i personalen ser positivt på den här verksamheten och den enda svårigheten är att få tiden att räcka till för allt vi vill göra!

TEXT: CAMILLA MÄRSÉN
SPECIALLÄRARE, ROTS SKOLA
ÄLVDALENS KOMMUN
FOTO: ANNA STAFFAN

Kroppen

- utifrån och in

På Västerhaninge Montessoriskola arbetar Annika Andersson utifrån olika temaarbeten och väver in både matematik och svenska i temat. Redan i förskoleklass har man en förmiddag i veckan med utepedagogik. På skolan finns en rektor som förstår värdet av att lära in ute, så redan när schemat sätts planeras SO, NO, Sv och Ma in under den förmiddagen.

Läroplan

Efter påsklovet i åk 1 startade vi temat Kroppen. I läroplanen är kunskapskraven i NO för åk 3:

Eleven visar grundläggande kunskaper om natur, kropp och hälsa, kraft och rörelse samt material och ämnen. Utifrån egna upplevelser och utforskande av närmiljön beskriver eleven enkla naturvetenskapliga samband i naturen

och människokroppen. Utifrån tydliga instruktioner utför eleven enkla fältstudier, observationer och experiment.

I det centrala innehållet står under Kropp och hälsa:

- Några av människans organ, deras namn och översiktliga funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, värme, smak och doft med hjälp av oli-ka sinnen.
- Betydelsen av kost, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.

Tema kroppen

Jag ville att vi skulle jobba mycket med samarbete både ute och inne då

och det skulle passa de arbetsmoment jag ville väva in. Vi skulle göra kroppar i tre lager, skriva om kroppen i ett arbetshäfte och använda hela kroppen när vi lär oss genom att läsa, pröva, känna, röra oss, lyssna, lukta och smaka.

Innemiljön

För att detta skulle vara möjligt så förbereddes klassrumsmiljön och faktaböcker om kroppen, 3D – kroppenpussel, pussel och askar med kroppens delar, skelett och en torso. Ett lyckohjul med uppdrag för kropp och rörelse ställdes fram. Temat delades upp i tre delar som skulle avklaras på ca tre veckor: skelett och tänder, insidan och sinnen, utsidan och behov.

Under första veckans fokusområde skelettet och tänder flyttade ett skelett in i klassrummet. Skelettet stod så att barnen kunde se, röra och reflektera över hur vi är uppbyggda? Vi tittade på avsnittet om skelettet i serien Maskinen kroppen och i ett arbetshäfte om kroppen jobbade vi med de viktigaste delarna av skelettet. Vid nästa lektion fick de i sina bordsgrupper göra ett större skelett genom att klippa ut delarna och klistra upp på ett stort svart papper. Då hade de fått lite fakta inför torsdagens utedag.

Insidan ut, en mycket tankeväckande film som berör just detta med att vi alla fungerar olika och har olika behov.

Läsning

Under temaperioden läste eleverna varje morgon, under den tysta läsningen, olika faktaböcker om kroppen. Även böcker som Guinness rekordbok fick stå framme. Hur är det möjligt att bli så lång, att klara att äta så mycket eller att springa så snabbt?

36-leken

Vi avslutade temat med 36-leken på vår utedag. Kunde de nu något om kroppen? De jobbade parvis och sprang till uppdragen för att sedan springa tillbaka och redogöra. Det är en lek som är otroligt uppskattad och alltid engagerar eleverna fullt ut. Visst hade de lärt sig massor. Förutom rena faktakunskaper så hade de lärt sig hur viktigt det är med rörelse, samarbete och att vi alla har olika behov. Den största fördelen med att varva undervisning ute och inne är att vi får ett större klassrum som ger dem helt andra möjligheter att lära sig.

TEXT OCH FOTO: ANNIKA ANDERSSON

Ute

Väl i skogen började eleverna att samla massor av pinnar och annat material som mossa och kottar. Många pinnar behövdes, både långa, korta, smala och tjocka. Sedan tidigare var de välbekanta med materialet och började direkt se bokstäver och figurer i pinnarna. Pinnar är fantastiska!

Därefter fick de i grupper bygga skelett av det insamlade materialet. Barnen diskuterade och funderade: Vad behövs till huvud och höft? Efter mycket klurande för att få till lärben, höft, fingrar och andra viktiga delar fick de äntligen ihop färdiga skelett. Ett skelett döptes till Linus efter vår fritidspedagog. Vi kunde konstatera att det finns många ben i vår kropp.

Insidan

Kommande vecka arbetade vi med insidan av kroppen. Efter en genomgång fick de återigen klippa ut inälvor och klistra på stora papper i sina grupper. Det var inte helt lätt.

- Var ska njurarna sitta?
- Bakom tarmarna borde det vara.

I klassrummet varvades det

teoretiska arbetet med kroppen pussel, askar med kroppsdelar och att plocka isär samt sätta ihop torson. I matematik arbetade vi med att mäta i centimeter, både med linjal och måttband. När vi gick till skogen arbetade vi såklart parvis med att mäta olika kroppsdelar. Våra mätresultat skrevs ned i ett protokoll. De elever som inte var med veckan innan fick dessutom göra skelett. Några i klassen tyckte det var så roligt att de också hjälpte till. Fröken fick ett alldeles eget skelett denna vecka.

Utsidan

Just vid detta tillfälle var det lite kallt för en del som hade lite för tunt på sig och då fick vi lära oss hur man får ut värme i fingrar och tår. Mycket passande då vi fortsatte med utsidan och olika behov sista veckan. Då pratade vi om mat och hur viktigt det är med bra mat och motion för att kroppen ska funka som bäst. Under veckan snurrade vi på vårt rörelsehjul för att få in lite extra rörelse. Detta inspirerade dem att visa upp olika sätt att röra sig på. Vi såg på filmen

Utomhuspedagogik under en vanlig skoldag

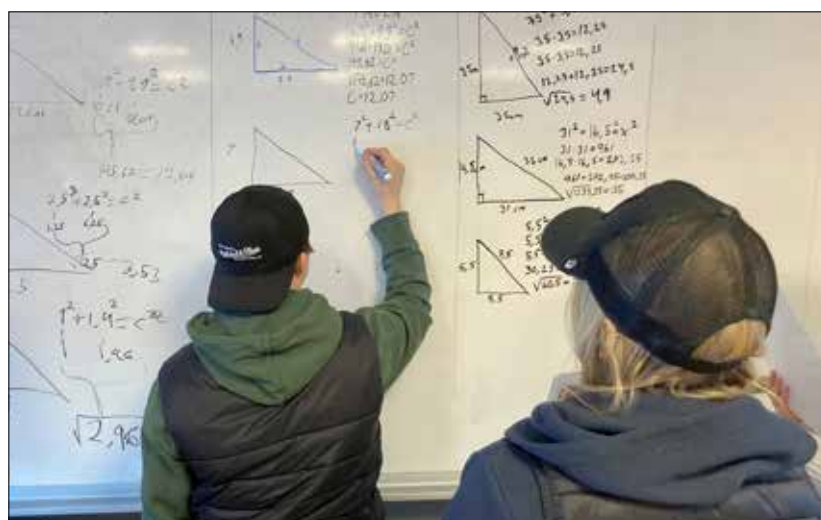
Det skulle bli en möjlighet att själv se hur det går att få in utomhusundervisning i schemat när man jobbar på högstadiet. Hur det går att använda vanliga lektionspass i närmiljön eller på skolgården? Ska jag hitta eller hitta på övningar som passar in i planeringen och framför allt – har jag en utomhusmiljö som lämpar sig för undervisning?

Från Naturskola till skola

Det är drygt 1,5 år sedan jag lämnade Naturskolan i Sollentuna och ett arbetsliv som Naturskolepedagog. Jag tog mitt pick och pack och lämnade storstadslivet för ett nytt liv på en väldigt liten ort, på landet. Kommunen har färre invånare än vad Sollentuna har elever i grundskolan! Bara en sån sak! Jag fick en tjänst på högstadiet – MA och TK till att börja med, därefter har jag även fått NO-undervisning och mentorskap. Jag möttes av ämneskollegor som sa ja! Planeringarna roddar jag ju själv och det var ingen som såg något konstigt i att ta ut eleverna. Sen var det tiden och planeringarna och eleverna. Ekologi åk 7 – inga konstigheter det är klart att vi går ut och undersöker, leker och samlar material. Det gör väl alla. Tekniken åk 6 (en termin med

6:or blev det också) – japp lite lekar kopplade till enkla maskiner.

Men det som varit enklast att lägga in är matematiken! Multiplikast! Bolla multiplikationstabeller!

Multiplikationsbingo! Ja ni förstår att jag gjorde en intensivträning med multiplikation, en period. Föga anade jag att det just i den gruppen skulle finnas vissa svårigheter och jag blev lite ställd. En som bröt ihop för att hen kom i grupp med andra som var duktiga. En som var så rädd för bollar att hen började gråta. Att jobba med eleverna på nya sätt gör att man lär känna dem! Det tar då jag med mig efter detta.

Spontan geometri

Mitt absolut bästa pass blev ett spontant "det är bra väder och vi har dubbelpass matte med geometri" (åk 9). Vi hade just gått igenom och börjat träna Pythagoras sats. Vissa hade lite knepigt att minnas och få ihop formeln och se hur och varför. Mellan lektionerna tog vi en kvarts rast och under den tiden kastade jag ihop ett enkelt arbetsblad. När eleverna kom in igen presenterade jag uppgiften: Mäta träd. Nej, det är ingen ny uppgift, för oss som varit med ett tag, men för eleverna var det ju det. Jag hade satt en hög frihetsgrad. De fick prata och resonera och sedan visa mig sin idé. Därefter bar det iväg ut och grupperna hittade olika höga mätbara objekt – lyktstolpar, träd och skyltar. Det var ett sant nöje att möta dem ute när de hunnit testa och klura en stund. Tillbaka inne i klassrummet fick varje grupp en del av tavlan att presentera sin lösning på – det föranledde ytterligare diskussioner både inom den egna gruppen och mellan grupperna. De kikade på varandras lösningar. Det kom uttryck som "ja, men så skulle vi ju göra", "nu fattar jag"! Jag njöt

av att höra hur eleverna samtalar och diskuterade matematik och det tack vare en gemensam aktivitet och erfarenhet där kroppen varit lika delaktig som knoppen!

Nya tag

Det har blivit lite mer matte, men tyvärr ingen mer NO eller teknik, men jag har ju inte slutat på skolan så det är väl bara att rycka tag! Jag ser att tiden finns, eleverna kan om de får chansen. Lätt att anpassa utifrån dagsform och väder. Skolgården kanske kunde vara mer inspirerande, men duger till mycket ändå och den är nära. Tiden för en lektion, 50 minuter, räcker för en eller ett par övningar.

Inte bara centralt innehåll

Det behöver inte bara vara skolämnen, vi har hela kapitel 1 och 2 utöver kursplanerna! Min mentorsklass behöver träna på att samarbeta och göra saker ihop! Det blir nästa sak att jobba med ute! Så jag ser att det går, jag har fått bekräftat att det går att använda utomhuspedagogiken i det vanliga skolarbetet och jag har haft rätt när jag sagt att det bara handlar om att våga prova, göra det till en vana och hitta övningar som passar för att göra i närmiljön! Nu ska jag bara leva upp till det själv!

TEXT OCH FOTO: HANNA HEURLIN

Klassrum med himlen som tak

Kunskapsöversikten bygger på en genomgång av resultat och slutsatser från vetenskapliga och systematiska översikter där författarna sammanställt forskning som belyser hur skolprestationer främst bland barn i grundskoleålder påverkas av utomhusundervisning, av regelbunden fysisk aktivitet och/eller naturkontakt.

Kunskapsöversikten visar att evidensen är tillräckligt stark för att konstatera att utomhusundervisning bidrar positivt både indirekt och direkt till skolprestation och skolresultat.

Extremt få studier, endast någon enstaka, kan påvisa ett samband mellan utomhusundervisning och negativa effekter på elevernas lärande, pedagogernas arbetssituation eller på skolverksamheten i stort. Slutsatsen är att det finns tillräcklig stark evidens för att rekommendera mer utomhusundervisning i skolans pedagogiska verksamhet – eftersom inslag av undervisning i kombination med utomhusvistelse genererar en rad positiva effekter på elevers lärande, hälsa, fysiska aktivitet och deras personliga och sociala utveckling.

ATT LÄRA IN UTE-SERIEN

Beställs på www.outdoorteaching.com

Utomhuspedagogik på Lillkyrkaskolans skolgård

Personalen på Lillkyrkaskolan började en gemensam resa under hösten 2020 för att utveckla utomhuspedagogiken på skolan. Under kursen Utomhuspedagogik på skolgården fick vi ta del av teori och praktiska övningar för att utveckla elevernas lärande och naturupplevelser.

Vi har under flera år haft besök från Enabygdens Naturskoleverksamhet hos oss på Lillkyrkaskolan i Enköping. Vi har då fått ta del av deras utomhuspedagogik i form av olika teman och på egen hand sett hur detta har gjort intryck på elever samt deras kunskaper och förmågor. När vi sedan fick höra att Naturskolan erbjuder kurser till skolor var det självklart något som vi ville testa. Vi bestämde oss då gemensamt att börja denna resa tillsammans med målet att utveckla vår utomhuspedagogik på skolan.

Skräckblandad förtjusning

Lillkyrkaskolan är en liten skola med ca 150 elever som ligger en bit utanför Enköping. Skolan är placerad i en fantastisk utemiljö med närhet till elljusspår, grillplatser och utomhusklassrum. På Lillkyrkaskolan tror vi på ett livslångt lärande och vikten av att lära i ett sammanhang. Under hösten 2020 började vi i personalen på Lillkyrkaskolan gå kursen Utomhuspedagogik på skolgården med ledning

Några elever på Lillkyrkaskolan.

En planering för en lektion i NO.

av pedagogerna på Enabygdens Naturskoleverksamhet. Det hela började med en nyfikenhet men även skräckblandad förtjusning. Det var många på skolan som kände en viss oro över att ta undervisningen från tryggheten i klassrummet ut till det okända på skolgården. Det visade sig däremot snabbt att lite övning var allt som krävdes för att denna oro skulle gå över.

Flow learning

Vi fick ta del av ett koncept som kallas Flow learning. Det innebär att först väcka lusten hos eleverna, sedan fokusera uppmärksamheten, erbjuda direkta erfarenheter och till sist avsluta med att dela upplevelsen. Under kursen blandades teori med praktik. I början fick vi läsa olika texter och artiklar för att sedan själva få testa på olika aktiviteter. Vi fick sedan möjlighet att planera egna undervisningssituationer tillsammans för att genomföra i våra respektive klasser. Det visade sig vara mycket givande. I slutet av kursen var det till och med svårt att hitta en

plats utomhus där det inte bedrevs undervisning.

Det som var mest värdefullt för oss var att få konkreta övningar på aktiviteter att genomföra utomhus. Vi uppskattade att vi först själva fick testa på olika övningar för att sedan implementera det med eleverna i våra egna klasser. Under kursen såg vi även fördelar med att variera undervisningen med lektioner utomhus. Eleverna fick ökad motivation och visade även på ytterligare förmågor som kanske inte alltid upptäcks i klassrummet. Efter att vi genomfört dessa Flow-pass med våra elever redovisade vi även för varandra. Vi kunde då berätta om hur det gått, fördelar och nackdelar vi upplevt samt en möjlighet att tillsammans diskutera och reflektera. Dessa stunder blev mycket värdefulla för oss då vi kunde utvecklas kollegialt som verksamhet.

Fortsatt utveckling

Efter vi avslutade vår kurs har vi försökt att bibehålla detta koncept för att fortsätta utvecklas än mer inom utomhuspedagogik. Med vår underbara utomhusmiljö har vi alla förutsättningar att lyckas med detta. Vi har ägnat några av våra konferenser till att vidareutbilda ny personal på skolan men även vidareutveckla våra egna kunskaper. Vi har fortsatt att planera vissa utomhuslektioner tillsammans för att sedan redovisa för varandra och få möjlighet att reflektera gemensamt. Vi skulle vilja tipsa fler skolor om att våga ta sin undervisning ut på skolgården.

TEXT OCH FOTO: GABRIELLA PETERSSON

Eleverna visar hur himlakropparna är placerade.

NÄR NATURSKOLAN I LUND FÖDDES

alla förskolor och skolor i kommunen såväl kommunala som enskilda.

NÄRHETEN TILL SKOLANS

ORGANISATION ÄR EN FRAMGÅNG

Under åren har Naturskolan tillhört olika förvaltningar. Det började med det som då hette Skolstyrelsen sedan Utbildningsnämnden och Centrala skolnämnden innan vi hamnade hos Barn och skolnämnden Lund Öster som nu blivit Barn och skolnämnden. Följsamhet för skolans behov av stöttning har varit och är ett är ett framgångskoncept. Naturskolan i Lund har haft möjlighet att följa skolutveckling på nära håll genom att vara en del av Lunds kommuns skolförvaltning. Vi medarbetare på Naturskolan har genom åren haft möjlighet att ta del av samma utbildningsinsatser som lärare på skolor och förskolor fått tex bedömning för lärande. Vi har även fått lov att fortbilda oss inom smalare områden som samtalsledarutbildning, barnrättsstrategutbildning och NT-utvecklare genom Skolverkets nationella fortbildning. Genom åren har vi lagt mycket tid på att fortbilda oss inom egenvald fortbildning inom områdena lärande för hållbar utveckling, naturvetenskap och teknik.

Naturskolan i Lund startade 1986 efter ett förslag från Centerpartiet. I utredningen från 1984 står det att en naturskola enligt lundamodellen snarast ska inrättas och att den innebär citat:

...Att naturskoleverksamheten så långt som möjligt utnyttjar naturen runt skolorna men att då man måste utnyttja naturlokaler på andra platser det ska finnas möjlighet att hyra lokaler typ värmestugor där...

...Att naturskolan får en central roll vid fortbildningen av i första hand lärare men också av förskollärare och fritidspersonal. Denna fortbildning gäller inte bara kunskaper om naturen utan också arbetssätt vid naturstudierna. Naturskolan betonar ett undersökande arbetssätt där man utgår från barnens och ungdomarnas frågor och funderingar. Detta arbetssätt kan emellertid lätt tillämpas också inom andra sektorer än den naturvetenskapliga sektorn. Naturskolan kan därför tänkas påverka arbetssättet i hela skolan, förskolan och fritidshemmet.

LUNDAMODELLEN

Naturskolan i Lund har aldrig haft ett hus som klasser/grupper kommer till för undervisning, utan vi har hela tiden haft uppsökande verksamhet. Från början var det endast åk 5 som fick ta del av Naturskolans verksamhet.

Alla 5:or på alla skolor skulle någon gång under läsåret ha lektioner med Naturskolans personal. Under årens lopp har verksamhetens uppdrag och mål förändrats men "Lundamodellen" har bestått i den form att fortbildning och undervisning skett på skolgårdar och i närområden till skolorna och förskolorna. Numera finns vi till för

FORTBILDNING I FOKUS

Under åren 2006-2008 var ett av sju utvecklingsprojekt i Lunds kommuns lokala skolplan Utomhuspedagogik och sund livsstil. Då satsade Naturskolan stort med en grundkurs i utomhuspedagogik på fyra dagar för medarbetare på skola och förskola. Än idag är intresset stort hos medarbetare i vår kommun för att gå kursen. Det finns rektorer som systematiskt skickar sina nya medarbetare på kursen. Att genomföra fortbildningar för hela personalen på en skola, förskola eller fritidshem är ett av vårt vanligaste uppdrag. Under alla år har fortbildning av pedagoger varit i fokus för Naturskolans verksamhet. Rektorer och medarbetare beställer

teman som lärande för hållbar utveckling, naturvetenskap och teknik, språkutveckling i förskolan eller ätliga växter och biologisk mångfald. De aktiviteter som vi genomför har en tydlig koppling till läroplanen med ett innehåll som är utvecklande, lustfyllt, praktiskt och gärna ämnesövergripande och har även en progression. Vid en beställning av fortbildning är utgångspunkten att insatsen bygger på ett behov av fortbildning, inte enbart en trevlig dag i naturen.

PROGRAMMET GRÖNA SKOLGÅRDAR

Programmet Gröna skolgårdar innebär att skolor och förskolor kan söka medel för att utveckla sin gård

för rekreativa och pedagogiska behov med barn och ungas delaktighet i fokus. Genom medel från Gröna skolgårdar har vi kunnat bedriva fortbildning kopplat till utemiljöer och utomhuspedagogik. Gröna skolgårdar startade som ett försök 1992 men fortsatte år efter år och blev ganska snart ett program som nu är en stor del av Naturskolans verksamhet. Från början fick endast kommunala enheter ansöka om bidrag för att förändra sin utemiljö, men sedan 2005 har alla enheter oavsett om de är kommunala eller enskilda rätt att ansöka om bidrag. Det startade med 200 000 kr i potten men är nu uppe i 1 miljon.

GOD DIALOG MED POLITIKER

Under tidigt 2000-tal hotades Naturskolan av nedläggning på grund av ekonomiska sparkrav, men då ville politiken annorlunda och såg till att bevara verksamheten. Naturskolan har haft en god dialog med politiker ända sedan starten då förslaget om att instifta en naturskola i Lund kom från politiken år 1984. Årligen blir vi inbjudan till olika nämndsmöten för att berätta om vår verksamhet. Varje år skickar vi också vår årsredovisning till politiker. Att arbeta på Naturskolan innebär att ständigt lyfta och sprida goda exempel som görs på våra skolor och förskolor i olika sammanhang. Ett exempel är när programmet Gröna skolgårdar fick mer pengar, då vi bjöd in politiker, rektorer och pedagoger till en busstur för att se vart alla pengar tagit vägen.

STÖD MED LÄRANDE FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Att politiken sätter upp tydliga målsättningar är viktigt för att kunna arbeta strategiskt och systematiskt med lärande för hållbar utveckling. I Lunds kommuns miljöprogram Lunda Eko fanns en tydlig målsättning om att 100 % av alla skolor och förskolor ska ha erhållit utmärkelsen Grön Flagg eller Skola för hållbar utveckling innan år 2020. Skolledare tog hjälp av Naturskolan för att dra igång arbetet med sin utmärkelse. Vi har utbildat och stöttat kollegium och arbetsgrupper ute på våra förskolor och skolor i deras arbete med lärande för hållbar utveckling. Vi

har föreläst, hållit i workshopar och brainstormingar på arbetsplatsträffar om de globala målen och hållbar utveckling.

SAMVERKAN MED ANDRA FÖRVALTNINGAR

Naturskolan samverkar med andra förvaltningar i Lunds kommun. Det behövs för att till exempel få bättre skolgårdar, få gröna miljöer och hållbara måltider i vår kommun. När tekniska förvaltningen och Stadsbyggnadskontoret utvecklar utemiljöer eller råd och riktlinjer om utomhusmiljöer har vi involverats. Tack vare Naturskolan i Lunds nationella och internationella kontakter gällande bra utemiljöer för barn och unga har vi bra insyn i forskning och praktik som kommer våra barn till gagn i projekteringar av nya utemiljöer. I Lund kommun vi har en samverkansgrupp för barn och ungas utemiljö som bildades 2003 med medarbetare från olika förvaltningar som träffas två gånger om året.

Kontinuerligt erbjuder vi fortbildningar för andra förvaltningar när de vill koppla sitt arbete till läroplanen. När Måltidsservice vill lära sig mer om skolans läroplan och förutsättningar fortbildar vi medarbetare från skolrestaurangerna. När andelen ekologisk mat skulle öka i kommunen under 2006 så fortbildade vi lärare kring det. När skötselpersonal från Serviceförvaltningen vill lära sig mer om biologisk mångfald och förutsättningar för en utmanande lek på gården så gör vi det. När en ny

förskola ska byggas blir vi tillfrågade gällande utemiljöns kvalitéer.

FRAMTIDEN

Just nu är vi fem medarbetare som arbetar på Naturskolan i Lund men, vi ser med spänning fram emot kommande nya uppdrag och eventuella nya medarbetare. Förhoppningsvis kommer vi få ett utökad uppdrag som

handlar om barns inflytande över stadsmiljön och arkitekturpedagogik. Vi ser även fram emot vår flytt till Observatoriebyggnaden i Observatorieparken i Lunds centrala delar.

TEXT: CAROLINA LINDEBLAD
FOTO: NATURSKOLAN I LUND

Hållbar utveckling och naturvetenskap som profil

Hösten 2019 öppnades en ny skola i Visby: Polhemskolan. Lokalerna var nyrenoverade och moderna, skolgården stor men tom. Skolan hör till Region Gotland, och är en del av ett skolområde med två andra skolor. Det var bestämt från början att Polhemskolan skulle ha en egen profil – hållbar utveckling och naturvetenskap. Skolan har inget fast upptagningsområde, utan eleverna söker sig till skolan, och där går årskurserna F-6.

Polhemskolan blev min nya arbetsplats ht 2020. Efter fem

fantastiska år på Södertälje Naturskola hade min längtan till Gotland - där jag redan hade ett hus – blivit så stark att jag tog beslutet att flytta dit för gott. Någon naturskola finns inte på Gotland, så det blev att söka jobb i den "vanliga" skolan igen. När jag upptäckte Polhemskolans profil och att de rekryterade lärare var det ett lätt beslut att söka dit.

Som ofta när en skola har en speciell profil så söker sig en del av personalen och en del av eleverna sig dit på grund av detta. En annan del söker sig dit av andra orsaker. Det är positivt att skolan inte bara består av "redan frälsta" - men det är viktigt att komma ihåg att det är så och att

planera profilarbetet utifrån det.

Skola för hållbar utveckling

Redan första året rivstartade skolans profilarbete med att de sökte Skolverkets utmärkelse "Skola för hållbar utveckling". Det innebar att det arbetades fram en plan för hur skolan ska arbeta med profilen under tre år. Nu är vi på det tredje året och det är dags att utvärdera och sedan förnya ansökan utifrån det arbete som genomförts.

Sett i backspegeln var det tur att detta var gjort när pandemin tog fart, tror inte att vi hade orkat få ihop en ansökan under den press vi jobbade då. Det var också bra att ha en plan att följa så vi genomförde ändå en hel del aktiviteter kring hållbar utveckling.

Skolgården

En vanlig kommentar när jag berättar var jag arbetar är:

-Men så härligt! Vilken möjlighet att arbeta med utomhuspedagogik på Gotland!

Ja, visst finns det mycket fint här. Men en skola är en skola var den är ligger. Polhemskolan ligger i norra Visby, i ett område präglad av industrier, verkstäder och kontor. Mycket trafik kring skolan gör att man inte vill släppa elever på egen hand utanför skolgården.

Skolgården är stor, men platt och öppen. Nu har vi fått lekredskap som verkligen fungerar bra och används, men det finns mer att önska. Jag tycker det har varit svårt att utnyttja den stora skolgården för utomhuslektioner. Men det finns en mindre skolgård där vi har pallkragar för odling, och där har vi fått en samlingsplats som fungerar väldigt bra! Den har också fått en eldstad - med lock så den blir ett litet bord eller sittplats när den inte används för att elda. Vi fick fågelholkar och en "fågeltorn" från ett konstprojekt, så nu har denna plats verkligen blivit en inspiration till olika aktiviteter.

Skolskog och andra närområden

På promenadavstånd har vi ett område vi kallar för skolskogen. För en fastlägning är det inte direkt en skog, men det är ett fint naturområde med hållmarker, låg tallskog och enbuskar och det finns en samlingsplats med stockar och eldstad! De yngre

klasserna har ofta uteaktiviteter där. Vi har haft en del gemensamma utedagar med alla elever på skolan i blandade grupper. Eleverna plockar skräp där och snyggar upp. Vi skulle vilja utveckla samlingsplatsen där mer, men regionen har hittills satt stopp för det.

Botaniska trädgården finns också på promenadavstånd, och den använder vi också. Att studera knoppar där på våren är en upplevelse utöver det vanliga! Lika nära är det till havsstranden, och till många andra områden.

Svårigheten är att ta sig längre bort, det finns viss busstrafik med den är gles. Att få abonnera en buss någon gång för att komma till platser utanför Visby är en dröm som verkar svåruppfyllt.

Framtiden?

Intresset för utomhuspedagogik

finns bland personalen. Många som arbetar på skolan och fritids har kunskap och erfarenhet som märks i verksamheten. Detta läsår har jag fått tid i min tjänst för att hålla i trådarna kring den nya ansökan om "Skola för hållbar utveckling" och att stötta arbetet med profilen i allmänhet och utomhuspedagogik i synnerhet.

Det finns ett starkt stöd och intresse från skolledningen för detta. Prioriteringar av tid och pengar är dock inte alltid helt i linje med detta, men viljan finns. På skolan har vi bildat en liten arbetsgrupp för profilerarbetet och det känns som vi är på väg framåt. Det saknas inte idéer och eleverna är också pådrivande. Pandemiåren höll tillbaka så mycket av gemensamma aktiviteter, men det känns som vi gör en nystart nu.

TEXT OCH FOTO: MIA VÅVARE
UTOMHUSPEDAGOG PÅ POLHEMSKOLAN

Ute i Kiruna

Vi startar alltid skoldagen utomhus. Syftet med det är att vårdnadshavarna då vet att det ska se till att barnen har kläder efter väder. Då kan vi ha genomgång och övningar utomhus innan vi går in. När vi har haft vår morgonsamling får barnen en uppgift enskilt, i par eller grupper när de förflyttar sig ner till vår arbetsplats i skogen. Uppgiften hör ihop med dagens arbete eller något vi arbetat med vid ett tidigare arbetspass.

Varje måndag börjar med en bokstavsgenomgång. Vi letar naturföremål med en viss begynnelsebokstav. Vintertid formar barnen exempelvis aktuell bokstav i snön eller bygger bokstaven med kroppen. Ibland målar vi den med vattenfärg i snön. Under barmarkstiden använder vi skogens

material till att bygga aktuell bokstav. När vi arbetar med bokstavsinlärning är sandlådan ett mycket bra ställe att forma bokstäver.

När vi arbetar med bokstavsljud arbetar vi på ett stort

område. Jag markerar ett område med rep eller koner. När jag visar en bild på till exempel en bil, då ska barnen fundera på var i ordet de hör b i bil? I början, mitten eller i slutet? Övningen bjuder både på tanke och rörelse.

Innan vi går in pratar vi om det vi arbetat med utomhus. När vi kommer in sammanfattar vi ännu en gång vad vi arbetat med utomhus. Om det behövs har jag en genomgång till med de elever som har behov av det. Uteundervisningen förstärker övrig undervisning eftersom vi har genomgång och uteövningar innan vi går in till vårt inneklassrum.

Utmaningar

Svårigheter med uteundervisningen som vi har för tillfället är yttre påverkan eftersom det byggs fastigheter nedanför vår skola nära vårt uteklassrum. Andra svårigheter förutom ljud och buller är temperatur och kylfaktor. Elever med extra anpassningar deltar inte alltid, men de är på "sidan om". Personligen ser jag nästan enbart positiva effekter av utomhuspedagogik. När jag som pedagog planerar lektionen utomhus försöker jag tänka på att eleverna ska använda så många sinnen som möjligt, för att de ska ha chans att förstå vad de ska lära sig. Jag anser att de elever som har ett stort rörelsebehov

gagnas av utomhuspedagogiken och att rörelse ökar inlärningsförmågan. Naturen har en lugnande effekt på alla!

Vi har schemalagt NO-undervisningen utomhus varje onsdag. Dels är det undervisning, dels är det övning i att klä sig rätt, bära sin egen ryggsäck på rätt sätt, veta vad som finns i ryggsäcken, hålla rätt på sina egna saker och lära sig att packa ihop innan vi lämnar skogen samt att lämna skogen som den var när vi kom.

TEXT OCH FOTO: LENA SELIN WÄGBERG
LEG GRUNDSKOLLÄRARE
THORENFRAMTID VITA VIDDERNA I KIRUNA

Vad är viktigt på riktigt?

I förskolans läroplan (Lpfö-18) fick hållbar utveckling och hälsa och välbefinnande ett eget kapitel. Där uttrycks att arbetet med lärande för hållbar utveckling, LHU skall genomsyra den dagliga verksamheten. Det gjorde att vi behövde se över hur vi skulle ta oss an de frågor som uppstod kring betydelsen av begreppet Hållbar utveckling. Under höstterminen 2020 beslutade Alnö Ljustadalens skolområde i Sundsvalls kommun att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för pedagoger att aktivt arbeta med lärande för hållbar utveckling på våra 11 förskolor.

Femårsprojekt

Vår gemensamma vision är att förskolan ska genomsyras av ett förhållningssätt där barn och vuxna genom olika metoder och verktyg ges förutsättningar att göra medvetna, aktiva och ansvarstagande val för en hållbar framtid. Redan i starten tog vi beslutet att projektet skulle pågå i fem år, vi är nu inne på år tre. Vi valde att starta pedagogernas kompetenshöjning med fokus på uteverksamhet. Alla har en förskolegård men i förskolans kultur stannar den pedagogiska undervisningen ofta innanför förskolans väggar. Vi tror

inte att detta är unikt för oss. Vi ville ge pedagogerna fler dimensioner och öka deras medvetenhet kring hur utomhusvistelsen kan utvecklas genom utomhusdidaktik. Läroplanen för förskolan uttrycker att "utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle." Genom fortbildningsinsatserna såg vi att pedagogerna blev bättre på att ta tillvara på naturens resurser som det gratismaterial det faktiskt är. Uterummet tas idag tillvara på ett medvetet och varierat sätt där både lärmiljön ute på gården samt i naturen och närområdet berikar undervisningen.

Framgångsfaktorer

Vi upplever att framgångsfaktorer har varit att vi har arbetat långsiktigt, likvärdigt och tillsammans. Vår ambition var redan från början att kompetenshöja alla våra pedagoger på samtliga 11 förskolor. Vi kände dock att vår egen kunskap var bristfällig men att engagemanget var stort att ta oss an utmaningen att implementera frågorna i verksamheten. Vi upprättade en kontakt med Universitet och högskolerådet, Globala skolan för att få stöd i satsningen. Tillsammans bestämde vi att ägna det första året till att kompetenshöja oss rektorer. Med hjälp av stödet från Globala skolan och Naturskolan har vi påbörjat fortbildningen av våra pedagoger. Likvärdigheten är viktigt för oss och all fortbildning har riktat sig till samtliga pedagoger där alla har fått möjlighet att bygga samma kunskapsbank. Det har skapat en känsla av samhörighet och borgar för likvärdig kvalitet.

I uppstarten genomfördes en kartläggning som resulterade i en handlingsplan med gemensamma mål. Utifrån dessa organiserades fortbildning där Naturskolan har varit en viktig del och bidragit med fördjupad kunskap inom utomhusdidaktik. Utifrån förutsättningar och behov på respektive enhet har varje rektor arbetat med målen på olika sätt.

För oss rektorer är det en kvalitetssäkring att leda lärande för hållbar utveckling tillsammans. Vi har kunnat säkra upp progression i utvecklingsarbetet genom att ta del av varandras olika kunskaper och erfarenheter. Genom variation i fortbildningen har vi kunnat sätta fokus på frågan och ge pedagogerna ökad kunskap och medvetenhet. Det handlar om att hålla i, hålla ut och hålla om. Att bygga upp en långsiktig framåtskridande plan för det som är riktigt viktigt.

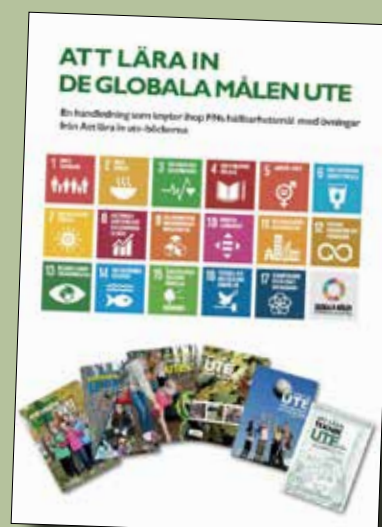
TEXT OCH FOTO: ANNELIE BILLFORS,
ANNA DANIELSSON, ANNA-KARIN FORS,
CAMILLA GAREFELT, CARINA ROMBY
OCH MIA SILFVERNAGEL

De globala målen lanserades i september 2015 och är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit. Målen finns till för att uppnå fyra fantastiska saker till år 2030: Att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämligheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa och lösa klimatkrisen. Genom de sju globala målen för hållbar utveckling kan det här bli verklighet. Men det sker inte av sig själv. Alla behöver bidra till att förverkliga de globala målen och ditt bidrag räknas!

Vi som jobbar i förskola och skola har en särskilt viktig roll att sprida kunskap om de globala målen. Därför har några av författarna till metodbok-serien *Att lära in ute* sammanställt hur böckernas övningar kopplar till de globala målen. Handledningen heter *Att lära in de globala målen ute* och finns att ladda ner gratis på www.outdoorteaching.com.

FÖRFATTARNA
LOTTA LUNDBERG, HELENE GRANTZ
OCH STINA LINDBLAD

Läromedel

Att lära in matematik ute 2, 2012, bok av Molander, Bucht, Wejdmark, Lättman-Masch, 218 kr inkl moms.

Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in engelska ute 2, 2016, bok av Lotta Carlegård. 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära matematik ute. Förskolan. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära språk ute. Förskolan. 2017, Bok av Molander, Bucht, Engman, Axellie 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Play and learn mathematics outdoors. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 218 kr inkl moms. Engelsk översättning av boken ovan. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute året runt, andra rev. uppl. 2011, bok av Lättman-Masch och Wejdmark, Nynäshamns Naturskola, 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära teknik ute, andra rev. uppl. 2017, bok av Carina Brage. 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in svenska ute, andra rev. uppl. 2016, bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin, Persson, Grantz, Lindblad, Sang. 218kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in SFI ute, 2019, bok av Grantz, Lindblad, Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin. 218kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute. Övningar i bakfickan. 2013, bok av Molander, Bucht, Lättman-Masch, Wejdmark 99 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära naturvetenskap och teknik ute. andra rev. upplagan 2020. Bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Jacobsson, Persson, Ekblad. 299 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute för hållbar utveckling, 2015, bok av Behrenfeldt, Brömster m.fl. 299 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Learning in the outdoor classroom, 2015, antologi på engelska med aktiviteter från olika böcker i *Att lära in ute*-serien. 130 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in de globala målen ute. 2019. Finns **att ladda ner gratis på** www.outdoorteaching.com

Småkrup på land, bok av Molander och Bucht, 69 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Hantverk, estetik och slöjd, 2015, bok av Ingemar Nyman, 249 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Arbeta med naturvetenskap på ett lekfullt sätt i f-3 2018 bok av Helena Osswald och Ewa Wiklund, Natur och kultur 341 kr

Utomhusdidaktik, bok av Lundegård, Wickman, Wohlin, Studentlitteratur

Friluftslivets pedagogik: en miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet. Bok av Britta Brügge, Matz Glantz och Klas Sandell (red.) 2018 (5e reviderade uppl.). Liber, Stockholm.

Naturkontakt, berättelser, bok av Ammi Wohlin, 60 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Välkommen in i naturen, omarbetad och nyinspelad 2012, finns på iTunes, Gerd Strandberg, gerd.strandberg@gmail.com

Med öppna ögon, musik-CD, Gerd Strandberg, gerd.strandberg@gmail.com

Matematikmusik, musik-CD, Gerd Strandberg, gerd.strandberg@gmail.com

Bland vattenfisar och virvelbaggare i Vattenriket, 50 kr inkl moms + porto. Beställs genom sam.peterson@kristianstad.se